

İnternet ve Basın Kanunu: ANLAMADIĞIN ŞEYİ DENETLE

İhsan Seddar KAYNAR - ODTÜ Bilgisayar Mühendisliği Öğrencisi

Bu yazı epeyce gecikmiş sayılabilir. Aslında Elektrik Mühendisliği Dergisi'nin Temmuz 2001 (409) sayısında yasa taslağı ve siyasetçi ve bürokratların internete bakışı konusunda kapsamlı değerlendirmeler yapılmıştı. Ancak akademisyenler, meslek kuruluşları ve uzmanların uyarıları her zamanki gibi etkili olmadı. Bir yılı aşkın bir süredir, internetle ilgili bir RTÜK yasa tasarısı ortalarda dolanıyordu. Milletvekillerinin yoğun azmi sonucu RTÜK yasa tasarısı 14 - 15 Mayıs 2002 gecesi, sabaha kadar süren gö-

rüşmeler sonucu, 87 red oyuna karşın 202 oyla Meclis'ten geçti. 3 de çekimser oy çıktı. İnternet tek başına bir yayın aracı olarak düşünülmemeye kadar büyük bir iletişim ve etkileşim ortamıdır. 202 oyla halkın siber alemde düşünceye, fikirlere ve bilgiye erişim olanakları engellenmeye çalışılmıştır. Öz itibarıyla halkın internete olan ilgisinin farkında olan siyasetçiler, yasa tasarısını, hukuki düzenleme olarak topluma lanse edip, Meclis'ten apar topar geçirmişlerdir. Ve internetteki polisiye denetime geç de olsa başlamışlardır.

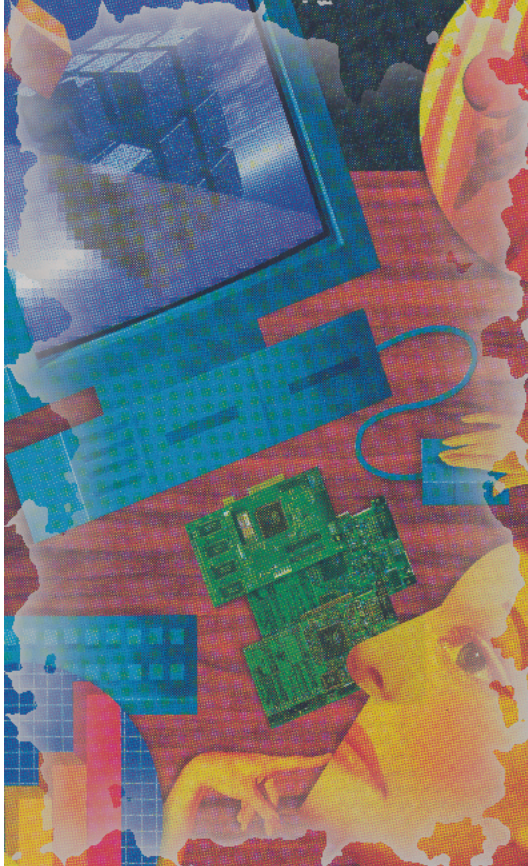
Yasa Ne Getiriyor?

Ülkemizde konunun (Adalet Bakanlığı, Üniversiteler, İnternet Kurulu, Sivil Toplum Kuruluşları gibi) uzmanlarına başvurmadan, hatta TBMM Bilgi ve Bilgi Teknolojileri Grubu'ndan dahi görüş alınmadan internetin bir bütün olarak, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ile Basın Kanunu kapsamına alınması, uzay çağı lafları ederken yapılabilecek en saçma işlerden biridir. Saçma olan, İnterneti basitçe bir medya kurumu olarak değerlendirip (medyaya bakışları ne derece sağlıklıysa!), ona uygun bir yasal düzenleme getirmektir. İnternet; en basitinden kütüphanedir, iletişim ortamıdır, bankadır, markettir, okuldur.. Kısaca internet hayatın bir çok boyutuyla kesişir. Basın ve medyanın uzantısı olmak bunlardan yalnızca bir tanesidir. İnterneti yalnızca matbaa, radyo, televizyon çizgisinde en son medya icadı olarak görmek, bu teknolojinin doğası hakkında önemli bir yanılığa düşmektir.

TBMM Genel Kurulu'ndan geçen 4676 Sayılı Kanun ile, 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ve 5680 Sayılı Basın Kanunu'na, internetle ilgili olarak iki düzenlemenin getirildiği görülmektedir. İlk düzenleme, 3984 Sayılı Kanunun 31. maddesine değişiklik getiren 14. maddede yer almaktadır ve maddede yer alan düzenleme şu şekildedir;

"Her türlü teknoloji ile her tür iletişim ortamında yapılacak yayın ve hizmetlerin usul ve esasları, Haberleşme Yüksek Kurulu'nun belirleyeceği strateji çerçevesinde Üst Kurulca tespit edilip Haberleşme Yüksek Kurulu'nun onayına sunulur. Bu yayın ve hizmetlerin mevzuata uygunluğu, Üst Kurulca denetlenir." şeklinde yeniden düzenlenen 3984 sayılı Kanunun 31.maddesi 2.fıkrası ve, *"Bu Kanunun yalan haber, hakaret ve benzeri fiillerden doğacak maddi ve manevi zararlarla ilgili hükümleri, bilişim teknolojileri ve internet ortamında sayfa açılması veya elektronik gazete, elektronik bülten vb. suretiyle yayınlanan her türlü yazı, resim, işaret, sesli veya sessiz görüntü ve benzerleri hakkında da uygulanır."* içeriğini taşıyan 5680 sayılı Kanuna Ek 9.Maddesini düzenleyen maddede, yasalastığı takdirde *"İnternet İletişimi"*, Haberleşme Yüksek Kurulu ve RTÜK'ün denetimine girmiş olacaktır.

4676 Sayılı Kanun ile değişik Basın Kanunu'nun 17. maddesi ise, şu düzenlemeleri yapmaktadır; *"Basın yolu ile işlenen yalan haber, hakaret, sövme ve her türlü fiilden doğacak maddi ve manevi zararlardan, 1'nci maddeye göre sorumlu olanlarla birlikte Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine göre mevkutelerde sahibi ve mevkute olmayanlarda naşiri; mevkute sahibi ile mevkute olmayanların naşirinin şirket olması halinde şirket ile birlikte anonim şirketlerde yönetim kurulu başkanı, diğer şirket ve tüzel kişilerde en üst yönetici müştereken ve müteselsilen sorumludur. Tazminat talebinin haklı görülmesi halinde tazminat miktarı,*

on milyar liradan az olmamak üzere fiilin ağırlık derecesine göre belirlenir. On Milyar liralık alt sınır her yıl Maliye Bakanlığınca ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılır. Bu maddeye göre açılacak manevi tazminat davalarında hakim tensip kararı ile birlikte bilirkişiyi de tayin eder ve davayı en geç altı ay içinde karara bağlar. Zarar doğurucu fiilin işlenmesinden sonra mevkutenin devredilmesi, başka bir mevkute ile birleşmesi veya sahibi olan gerçek kişi ya da şirketin herhangi bir surette değişmesi halinde mevkuteyi devralan, birleşen ve her ne suretle olursa olsun mevkutenin sahibi gerçek kişiler ile anonim şirketlerde yönetim kurulu başkanı diğer şirket ve tüzel kişilerde en üst yönetici de, bu fiil nedeniyle hükmedilen tazminattan birinci fıkrada sayılanlarla birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur. Basılmış eser sahiplerinin dernek, vakıf ve benzeri tüzel kişiler olması halinde tüzel kişilikle birlikte yönetim organlarında yer alan hakkında da yukarıdaki hükümler uygulanır. Bu maddeye göre açılan davalarda tazminata hükmedilmesi halinde, bankalarca uygulanan en yüksek işletme kredisi faizi üzerinden temerrüt faizine de hükmedilir.”

RTÜK Tarihinde İlkler İnternet İçin

RTÜK tarihinde ilk kez bir kanunda tazminat bedeli tespit edilmiş (en az 10 milyar), davalarda da 6 ay gibi bir süre kısıtlamasına gidilmiştir. Yanlıştan örnek olmaz ama yasalarımızda 50 yıldır gazeteci davaları için 2 yıllık üst sınır var; çok sayıda gazetecinin davası iki yıldan fazla sürmüştür. Ya da gazetelerin promosyonlu satış yapması geçtiğimiz yıllarda yasaklanmıştı. Ama bugün itibarıyla hepsi, işi kılıfına uydurup promosyon veriyor. Bu düzenlemelerle “bilgi teknolojileri ve İnternet ortamında gerçekleşen eylemler” Basın Kanunu kapsamında değerlendirilecektir. Sonuç olarak İnternet’e ilişkin unsurlara yönelik olarak hiç bir tanımlamaya yer vermeden, İnternet’in kendine özgü yapısını

dan kaynaklanan özelliklere ilişkin düzenlemeler yapmadan kanun kapsamına alınması sorunları çözmekten çok, yeni sorunların doğmasına neden olacaktır. Kişiler bir iletiyi dahi yollamadan önce çok ciddi düşünmek zorunda kalacaklar ve belki de hiç göndermemeyi tercih edeceklerdir. Web siteleri yurt dışındaki sunucularda barındırılmaya başlanacak ve Türkiye’deki servis sağlayıcıları da ticari olarak zor durumda kalacaklardır (Türkiye’deki her 11 siteden 1’inin host’u yurtdışıdadır). Hatırlanacak olursa indirme (download) programı sağlayan Napster’ı kapatmışlardı, çünkü üyelerine ücretsiz bilgi (daha çok müzik) paylaşım hakkı veriyordu. Ama yine benzer bir iş yapan Morpheus’u kapatamıyorlar çünkü Morpheus’un yayın yaptığı sabit bir bilgisayar yok. Devamlı İnternette dolaşım halinde.

Devletimizin Teknolojiden Anladığı

İnternet alemlerinde yeterli etkinliğe sahip ol(a)mayan yöneticilerimiz, İnternetteki hegemonya mücadelesinde baskı yasaları ile var olmaya çalışıyor. Geçmişte ülkemizi rakı masasında kurtaran zihniyet bugün İnternet başında vardiyet değiştirmiştir. Yeni yetişen gençlik ise İnterneti; chat odaları, porno siteler, oyun aracı, kız ya da erkek arkadaş bulma yerleri olarak algılamaktadır. Şimdilik buna da şükür deyip, İnternetle tanışmanın ileride daha farklı arayışlara da yol açacağını umalım.

Her vatandaşa verilen vergi numarası ya da verilecek olan kimlik numarası ve bu bilgilere İnternetten ulaşılması ayrıca sınav sonuçlarına siber alemde ulaşabilmesi, bu dönem itibarıyla çağın çok gerisinde kalıyor. Egemenler, halkın e-devlet uygulamalarını içselleştirmesi için de olmadık uygulamalara imza atıyor. İşte bir örnek: vatandaşlara elektronik ortamdaki devlet hizmetlerine erişim sunmayı hedefleyen e-devlet hizmetlerinden şimdi de Spor Toto ve Spor Lotocular da nasipleniyor. Spor Toto Teşkilat Müdürlüğü, vatandaşlara

İnternet, GSM ve terminaller üzerinden oyun oynama hizmetini sunmaya hazırlanıyor. İki yıldır e-devlet için yatırım yapan devletimiz, aldığı kadroların atıl kalması sonucu yeterince zarara girmişti. Oysaki e-devletin ülkemizde asıl uygulanmak istenmesinin nedeni bürokrasiyi ve kadroyu azaltmaktı. Eh, ne diyelim kel başa şimşir tarak, tara zülüflerini yana bırak!

Dönemin başbakanı Bülent Ecevit’in çağrısıyla çalışmalara başlayan Bilişim Şurası’nı hükümet liderleri sahiplen(e)medi. E-Türkiye stratejilerini hayata geçirmesi beklenen Milli Eğitim, Sağlık, Adalet, Ekonomi, Sanayi gibi ilgili alanlarda icracı bakanlar da Şura açılışına katılmadılar. Şura ile eş zamanlara raslayan Armutlu belediye meclisi seçimleri doğal olarak bilimden teknolojiden daha çok ilgilerini çektiği için; politikacılarımızın yoğun katılımı Armutlu seçim çalışmalarınaydı.

Başbakanlık, Türkiye Bilişim Derneği, Türkiye Bilişim Vakfı, Türkiye Bilgi İşlem Hizmetleri Derneği ve Türkiye Zeka Vakfı tarafından düzenlenen Şura’da öğretmenlerden milletvekillerine, bilgisayar mühendislerinden avukatlara kadar 300’ün üzerinde uzmanın sekiz aylık çalışmasının yansıtıldığı 550 sayfalık taslak rapor tartışıldı. Üç gün süren Şura’da İnternet, İletişim Altyapısı, e-devlet ve hukuki altyapı, sektörün gelişimi, e-ekonomi, eğitim ve siyasi partiler ve bilgi toplumu başlıklı paneller düzenlendi. Şuranın son günü olan 12 Mayıs Pazar günü de Şura sonuç bildirgesi yayınlandı. Şura’nın yedi ayrı çalışma grubu, şura boyunca, hazırlanan taslak rapor üzerine gerçekleştirilen tartışmaları nihai rapora geçirilmek üzere kaydettiler. Bilişim Sektörünün Gelişimi, Eğitim, Hukuk, E-devlet, Ar-Ge, e-Ekonomi ve İletişim Altyapısı başlıklarından oluşan çalışma grupları Türkiye’de saptanan alanlarda yaşanan sorunları dile getirerek bu sorunları çözmek için gereken idari, hukuki ve teknik altyapı çözümlerinin neler olduğunu sundular.